

Rapport

APRIL-PEILING I&O RESEARCH: GROEI FORUM VOOR DEMOCRATIE ZET DOOR

26 april 2019

TWEEDE KAMER EN KABINET-RUTTE

Verdere groei Forum voor Democratie, licht herstel VVD

Als er nu verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, zou de VVD virtueel nog de grootste partij van Nederland zijn, met 27 zetels. In vergelijking met de vorige peiling in maart wint de VVD vier zetels. Ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen zou de VVD zes zetels inleveren. De groei van Forum voor Democratie zet in deze peiling wederom door: van 20 zetels in maart naar 24 zetels nu. Rekening houdend met nauwkeurigheidsmarges (een marge van 2 zetels voor zowel VVD als FvD) is op basis van deze peiling niet te zeggen welke partij het grootst zou zijn. Deze peiling is grotendeels gehouden vóór de interne gebeurtenissen binnen FvD plaatsvonden: 60 procent van de respondenten deed mee aan het onderzoek voor het interview met Otten in de NRC verscheen.

PVV verliest het meest

De PVV zou vier zetels verliezen in vergelijking met februari en komt uit op 11 zetels, negen minder dan bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Ook de SP verliest: zij zou twee zetels inleveren ten opzichte van maart en komt uit op 10 zetels. GroenLinks blijft met 20 zetels de grootste linkse partij.

Onvrede over Rutte-III opnieuw iets afgenomen

Hoewel nog steeds een meerderheid van de kiezers ontevreden is, neemt deze ontevredenheid opnieuw iets af. Medio maart 2019 was 39 procent van de kiezers tevreden, nu is dit aandeel gestegen tot 42 procent. Dat is duidelijk meer dan het 'dieptepunt' in februari, toen een derde van de kiezers tevreden was. Het aandeel ontevreden kiezers zakt iets terug tot 55 procent. Per saldo zijn Nederlanders nog steeds ontevreden over het kabinet, hoewel het verschil in de laatste maanden kleiner is geworden.

Meer informatie

- Peter Kanne, p.kanne@ioresearch.nl, 06-31943707
- Laurens Klein Kranenburg, l.kleinkranenburg@ioresearch.nl, 053-200 52 22

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 1.672 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van vrijdag 19 tot en met woensdagochtend 24 april 2019.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=1.500). Daarnaast zijn 172 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

*Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

1. Tweede Kamerverkiezingen

1.1 Verdere groei Forum voor Democratie, licht herstel VVD

Als er nu verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, zou de VVD nog steeds de grootste partij van Nederland zijn, met 27 zetels. In vergelijking met de vorige peiling in maart zou de VVD vier zetels winnen. Ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen zou de VVD zes zetels inleveren. De groei van Forum voor Democratie zet in deze peiling wederom door: van 20 zetels in maart naar 24 zetels nu. Deze peiling is grotendeels gehouden vóór de interne gebeurtenissen binnen FvD, dus voordat bekend werd dat Henk Otten terugtrad als penningmeester en als bestuurslid van FvD. Van de respondenten deed 40 procent mee na het verschijnen van het interview met Otten in de NRC (zaterdag 20 april)¹. Eventuele effecten van deze gebeurtenissen op de stemvoorkeur van Nederlanders zijn dus slechts ten dele meegenomen in deze peiling.

D66 groeit enigszins (13, +2). De coalitiepartijen van Rutte III (VVD, CDA, D66 en ChristenUnie) zouden samen 57 zetels halen, een (virtueel) verlies van 19 zetels (tabel 2.1).

Tabel 1.1 Zetelpeiling Tweede Kamerverkiezingen

"Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?"
Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.297). Exclusief blanco, weet ik niet en wil ik niet zeggen.

	PEILING																	
	TK 2017		Percentage							Zetels							t.o.v. TK17	t.o.v. 18-3
	%	Zetels	11-9	27-11	25-1	28-2	14-3	18-3 ²	26-4	11-9	27-11	25-1	28-2	14-3	18-3	26-4		
			2018		2019					2018		2019					+/-	+/-
VVD	21,3	33	17,1	17,1	16,3	15,3	15,8	15,2	17,3	26	27	25	23	24	23	27	-6	+4
PVV	13,1	20	9,7	11,8	11,8	11,1	10,0	9,7	7,6	15	18	18	17	15	15	11	-9	-4
CDA	12,4	19	9,6	9,5	9,6	7,9	9,6	9,5	7,8	15	15	15	12	15	15	12	-7	-3
D66	12,2	19	8,9	8,2	7,2	7,4	7,1	7,4	8,3	13	12	11	11	11	11	13	-6	+2
GL	9,1	14	12,7	12,5	12,0	13,3	12,0	12,1	12,7	19	19	18	20	18	19	20	+6	+1
SP	9,1	14	8,9	9,6	8,6	9,1	9,6	7,8	6,5	14	15	13	14	15	12	10	-4	-2
PvdA	5,7	9	7,4	6,4	7,5	6,5	6,8	7,6	7,6	11	10	11	10	10	11	11	+2	0
CU	3,4	5	4,9	4,3	4,8	4,7	5,5	4,8	3,8	7	6	7	7	8	7	5	0	-2
PvdD	3,2	5	4,4	3,8	4,2	4,6	3,6	4,6	3,7	6	5	6	7	5	7	5	0	-2
50 Plus	3,1	4	3,4	3,0	3,1	4,0	3,8	3,5	4,1	5	4	4	6	5	5	6	+2	+1
SGP	2,1	3	2,7	2,7	2,7	2,7	2,1	2,4	2,8	4	4	4	4	3	3	4	+1	+1
DENK	2,1	3	2,2	2,4	1,4	2,2	2,3	2,0	1,7	3	3	2	3	3	2	2	-1	0
FvD	1,8	2	8,0	8,0	10,4	10,5	11,5	13,0	15,9	12	12	16	16	18	20	24	+22	+4
Anders ³	1,5	0	0,4	0,5	0,3	0,6	0,4	0,6	0,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	100	150	100	100	100	100	100	100	100	150	150	150	150	150	150	150		

Bron: I&O Research, september 2018 – april 2019

¹ 1048 van de respondenten hebben de vragenlijst t/m zondag ingevuld, 624 respondenten in de periode daarna (t/m woensdagochtend)

² Deze peiling is nog niet eerder gepubliceerd.

³ Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

De PVV zou vier zetels verliezen in vergelijking met februari en komt uit op 11 zetels, negen minder dan bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Ook de SP verliest: zij zou twee zetels inleveren ten opzichte van maart en komt uit op 10 zetels. Aan de linkerkant is GroenLinks nog steeds (virtueel) de grootste partij, ze komt uit op 20 zetels (+1 t.o.v. maart)

2. Tevredenheid kabinet

2.1 Tevredenheid over Rutte III neemt iets toe

De tevredenheid over het kabinet-Rutte III neemt wederom iets toe. Medio maart was 39 procent van de kiezers tevreden, nu is dit aandeel gestegen tot 42 procent. Dat is duidelijk meer dan het 'dieptepunt' in februari, toen een derde van de kiezers tevreden was. Het aandeel ontevreden kiezers zakt iets terug tot 55 procent (figuur 3.1). Per saldo zijn Nederlanders nog steeds ontevreden over het kabinet, hoewel het verschil in de laatste maanden kleiner is geworden.

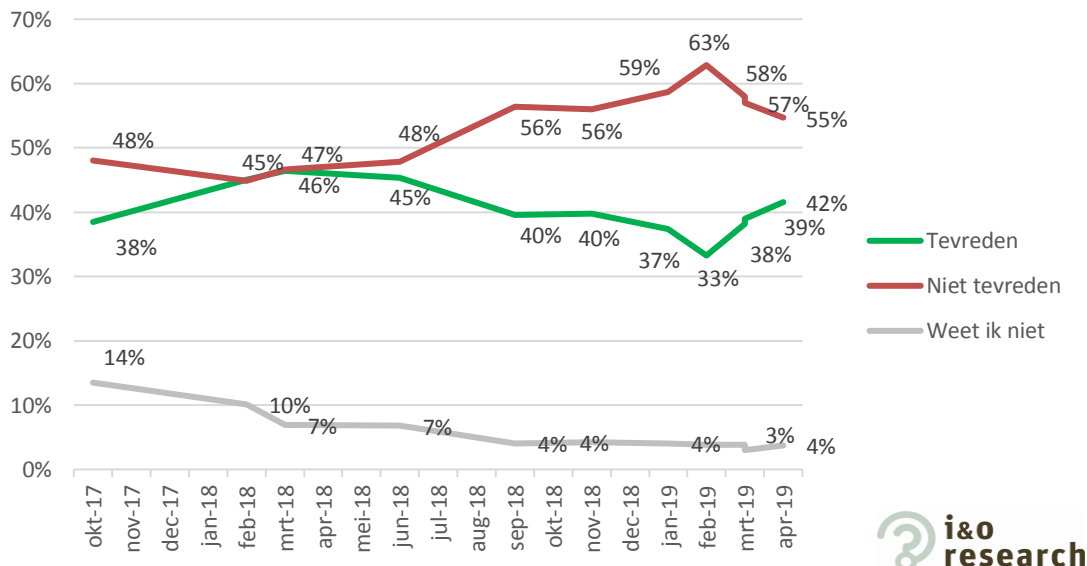
Huidige stemvoorkeur

Het meest ontevreden zijn kiezers van Forum voor Democratie (85% ontevreden), PVV (87%) en 50 Plus (86%). Ook aanhangers van SP (87%) en Partij voor de Dieren (81%) zijn in ruime meerderheid ontevreden over dit kabinet. Kiezers van GroenLinks en PvdA zijn eveneens in meerderheid ontevreden over het kabinet, maar de onvrede is ten opzichte van maart wel afgenomen: van de GroenLinks-kiezers was in maart 72 procent ontevreden, nu is dat 62 procent. Onder PvdA-kiezers is dit aandeel teruggelopen van 72 naar 63 procent.

Van de huidige (virtuele) kiezers van de coalitiepartijen zijn de VVD-stemmers het meest tevreden (89%), gevolgd door kiezers van D66 (73%), CDA (72%) en ChristenUnie (70%).

Figuur 3.1

'Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het huidige kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?' (n=1.672)

Bron: I&O Research, oktober 2017 – april 2019

2.2 Redenen voor (on)tevredenheid

Waarom zijn kiezers tevreden of ontevreden over het kabinet-Rutte? Zij konden hun tevredenheid of ontevredenheid in eigen woorden toelichten. Kiezers die tevreden zijn met het kabinet noemen vaak het kabinetsbeleid in het algemeen, "Ze voeren een programma uit waarin ik me kan vinden." en goede economie van Nederland genoemd.

Algemeen beleid en politiek

"Er worden weinig besluiten genomen. Problemen worden vooruitgeschoven en telkens wordt weer een onderzoekscommissie benoemd. Beloften worden niet nagekomen en ik heb de indruk dat hun mening als in beton is gegoten, zonder rekening te houden met veranderende omstandigheden."

"Het liegen en bedriegen en totaal maling hebben aan de wil van het volk. Het tegenwerken van PVV en FvD."

"Het kabinet schuift steeds maar weer meer naar links op. Gedane beloften en afspraken worden zomaar terzijde geschoven."

"Er wordt veel gepraat en beloofd, maar het leidt tot geen positieve reactie van de bevolking. Vooral door Rutte, die teveel gericht is op Europa en de Nederlandse problemen ondergeschikt maakt."

"Het kabinet is te veel gericht op de grote, internationale bedrijven; geen visie op de aanpak van ongelijkheid, (over)consumptie en individualisering."

"Dit kabinet geeft stabiliteit in tijden van grotere wordende politieke versnippering."

"Het kabinet staat prima in de maatschappij, er worden doorgaans verstandige keuzes gemaakt."

"We doen het als land helemaal niet zo slecht."

"Er valt altijd wel wat op te merken, maar in grote lijnen wordt gedaan wat vooraf was toegezegd. Waar dat niet mogelijk is, is dat vanwege voortschrijdend inzicht en actualiteit. Daar wordt in mee gegaan."

"Het kabinet voldoet aan mijn verwachtingen."

"Ze voeren een programma uit waarin ik me kan vinden."

"Er wordt naar mijn mening goed gehandeld op de huidige problemen."

Koopkracht en inkomen

"Totaal rechts beleid: de werkende, gewone man wordt uitgeperst als een citroen. En bedrijven en rijken kunnen zich ongelimiteerd verrijken. De graaicultuur gaat ongehinderd door."

"Veel beslissingen worden genomen die recht tegenover de mening van de bevolking staan. Belastingen en prijzen voor consumenten worden steeds hoger in een tijd van economische groei."

"Het is een regering voor de rijken en voor bedrijven. Ik voel me regelmatig belazerd door Rutte en waar ik normaal rond kon komen, gaat dit steeds moeizamer omdat er van alle kanten geld wordt afgetroegd."

"Een degelijk kabinet, waar de economische groei hoog in het vaandel staat."

"Nederland heeft een groeiende en stabiele economie en sterke internationale positie."

"Het belang van een sterke en stabiele economie staat voorop. Vanuit hier kan je verder bouwen aan bijvoorbeeld verbetering van gezondheidszorg en onderwijs."

Het klimaat

"Ik ben ontevreden met het kabinet omdat de economie belangrijker wordt gevonden dan de toekomst van de wereld."

"Het klimaat is het ondergeschoven kindje, de nadruk ligt te veel op het bedrijfsleven en de economie."

"Ze houden zich teveel bezig met het bedrijfsleven. Ze richten zich te weinig op natuurlijke landbouw, doen niets aan pesticidebestrijding, het klimaatakkoord moeten ze serieuzer nemen, vervuilende bedrijven moeten hogere boetes krijgen."

"Ze drammen over 'los van het gas' en aan de warmtepomp en elektrische auto's i.v.m. de CO2 uitstoot, maar Schiphol mag uitbreiden en Lelystad Airport MOET open."

2.3 Ontevredenheid over het kabinet onder FvD-kiezers

Van de kiezers van Forum voor Democratie is 85 procent ontevreden over het kabinet. FvD-kiezers storen zich aan de compromissen die worden gesloten en aan het gebrek aan daadkracht dat het kabinet volgens hen toont. Ook zou het kabinet de verbinding met de gewone Nederlanders missen. Inhoudelijk storen FvD-kiezers zich vooral aan de koopkracht die achteruit gaat, de maatregelen die tegen klimaatverandering wordt genomen en aan immigratie.

Waarom bent u ontevreden met het huidige kabinet?

"Er is niets om tevreden over te zijn, allemaal compromissen om maar op het pluche te blijven zitten."

"Er is geen daadkracht en geen idee wat er speelt in de samenleving. Kop in het zand steken. FvD is de grote winnaar geweest maar deze signalen worden net als in andere landen niet serieus genomen."

"Het voelt niet als democratie, alles wordt duurder en we krijgen er niks voor terug, straffen zijn een lachertje en belangrijke dingen worden aan de kant geschoven."

"Het lijkt een wirwar aan compromissen, waardoor er alleen maar gedochten naar voren komen als maatregelen. Daarnaast heb ik ook niet zo veel vertrouwen meer in het systeem, plakken op het pluche lijkt men belangrijker te vinden dan een krachtig en effectief beleid voor Nederland of de Europese Unie."

"Dit kabinet geeft alles weg, en de immigratie is hoger dan ooit, ik betaal meer voor mijn boodschappen dan ooit."

"Het kabinet staat te ver weg van de problemen in de samenleving en bagatelliseren deze ook. Daarnaast worden zaken altijd mooier voorgedaan dan ze zijn. Altijd mooie praatjes!"

"Geen inzicht willen hebben in wat er werkelijk onder de bevolking leeft! Het eigen belang viert hoogtij en verkiezingsuitslagen worden misbruikt bij het vormen van een coalitie. Het hele bestel moet op de schop maar zal dat gebeuren?"

"Grote mond over van alles, maar laffe daden. Lastenverzwaring, pensioenverlagingen omdat Griekenland belangrijker is dan je eigen burgers. Klimaatgekte."

"We worden stelselmatig voorgelogen en de groene hysterie word ons door de strot gepropt, terwijl het niets anders is dan een nieuw verdienmodel van de Staat der Nederlanden."

"Leugenachtig en draaikonten. Ministers die fouten maken en er mee weggomen. Koopkracht beloven maar zelf ons helemaal naar ons moer extra belasten. Lijstje is te lang om hier te benoemen wat er allemaal mis is."

"Er is geen daadkracht, we lopen aan de leiband van Brussel"

"Het referendum afgeschaft omdat de uitslag niet beviel. Een te hoge pensioenleeftijd en overdreven klimaatacties"

3. Onderzoeksverantwoording

Meting april

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 1.672 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van vrijdag 19 tot en met woensdagochtend 24 april 2019.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=1.500). Daarnaast zijn 172 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Meting maart

In dit rapport wordt een vergelijking gemaakt met uitkomsten van een I&O-peiling die liep van vrijdag 15 tot en met maandagochtend 18 maart 2019. Hier werkten 2.110 Nederlanders van 18 jaar en ouder aan mee. Ook deze resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij de belangrijkste uitkomsten is er sprake van een marge van plus of min 1 à 2 procent. Bij de score voor de VVD (17,3 procent met n=1.297) is er bijvoorbeeld sprake van een marge van plus of min 1,8 procent. Met 95 procent betrouwbaarheid kunnen we stellen dat de VVD scoort tussen de 15,5 en 19,1 procent. In zetels vertaald betekent dat – in het geval van de VVD – een verschuiving van drie of meer zetels significant is. Bij de kleinere partijen is de onzekerheidsmarge kleiner (1 à 2 zetels).

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2018). I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

